

ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล

ประธานกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

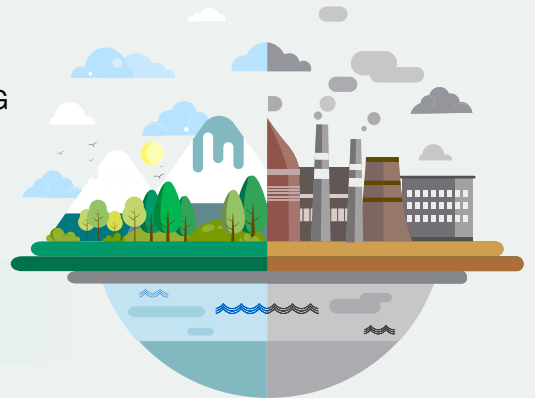
ESG

LICENSE TO GROW

เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2564 สภาวิชาชีพบัญชี โดยคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านบัญชีบริหารจัดการโครงการ Chief Financial Officer Certification Program รุ่นที่ 23 และได้รับเกียรติจาก ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล มาก่อปาฐกถาภายใต้ประเด็น “ESG Integration Into Business” ซึ่งเป็นกาลโอกาสนี้ที่จะช่วยผลักดันให้ภาคธุรกิจเห็นความสำคัญในการนำแนวคิดความยั่งยืนมาใช้ดำเนินธุรกิจที่องค์กรทั่วโลกกำลังมุ่งหน้าไป โดย ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล แสดงความเห็นใน 3 ส่วน ได้แก่

- o **ส่วนแรก** อะไรคือ ESG ทำไมคนถึงพูดกันมาก?
- o **ส่วนที่สอง** ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสนใจกับ ESG และทำไมเวลาจะทำ ESG ต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคธุรกิจ?
- o **ส่วนที่สาม** แล้วมีหนทางจะทำได้อย่างไร รัฐ ผู้ลงทุน ผู้บริหารบริษัท?

ส่วนแรก

อะไรคือ ESG ทำไมคนถึงพูดกันมากทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนนี้คงต้องพูดถึงปัญหาสำคัญ ๆ ของโลกและสังคม รวมถึงไทยด้วย?

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ละประเทศพยายามเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างประเทศ โดยส่วนใหญ่เลือกขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยม จนหลายประเทศประสบความสำเร็จขยับฐานะจากที่เคยยากจนสู่ประเทศร่ำรวย ประชาชนส่วนใหญ่มีงานทำ และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของสรรพสิ่งมีสองด้านเสมอ ในขามมีดำ ในด้ามมีขาว มีหยินมีหยาง ระบบทุนนิยมสุดโต่งที่ขาดการถ่วงดุลด้วยจริยธรรม “วิสัยทัศน์จึงบิดเบี้ยว” โดยมุ่ง

- สร้างความเจริญเติบโตในเชิงปริมาณ แต่ละเลยคุณภาพ
- ตัดสินใจด้วยมุมมองระยะสั้น มองข้ามผลกระทบระยะยาว และ
- คิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว แก้ปัญหาแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการรอบ ๆ ตัวเราวันนี้

ผลการพัฒนาจึงสร้างปัญหาสะสมในหลายมิติจนกล่าวได้ว่า “โลกที่เราอยู่ไม่ยั่งยืน” ใน 4 กลุ่มสำคัญ หรือกลุ่ม

4 Ps

P แรกคือ Planet

โลกที่คนใช้ทรัพยากรธรรมชาติเสมือนของ “ฟรี” ไม่มีการยับยั้งชั่งใจ ละเลยประเด็นสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้ทำลายป่า การทำประมงเกินขนาด ปัญหาขยะล้นเมืองและการปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำ การใช้สารเคมีในภาคเกษตร หรือการเผาไหม้ในกระบวนการผลิตต่าง ๆ จนเกิดภาวะโลกร้อนซึ่งถือเป็น “Tragedy of the commons” หรือ “โศกนาฏกรรมร่วมของโลก” และเป็นต้นทุน “สูงลิ่ว” ที่ทุกชีวิตบนโลกต้องร่วมกันรับภาระ ที่น่าตกใจคือ จากการศึกษาร่วมระหว่าง Ellen MacArthur Foundation และ World Economic Forum ชี้ว่าในปี ค.ศ. 2050 หรือราว 30 ปีข้างหน้า น้ำหนักพลาสติกในทะเลจะเท่ากับน้ำหนักปลาทั้งหมดในทะเล และที่น่าตกใจยิ่งกว่า คือไทยติด 1 ใน 5 ของประเทศที่ทิ้งขยะพลาสติกลงทะเลมากที่สุดในโลก ทั้งนี้ ภาวะ New Normal ในช่วงโควิด-19 ขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้น 15% หรือ 6,300 ตันต่อวัน

P ที่สองคือ Prosperity

ความเจริญในหลายด้านมีความก้าวหน้าชัดเจน แต่อีกหลายด้านกลับเสื่อมถอย แตกต่างอย่างชัดเจน เราอยู่บนโลกที่มมหนึ่งมีคนนับพันล้านที่อยู่ในสภาพหิวโหย แต่ละวันมีคนอดตายจำนวนมาก ขณะที่โลกอีกมมหนึ่งมีคนนับพันล้านคนเป็นโรคอ้วน จนต้องรณรงค์ให้หยุดพฤติกรรมกินที่ไม่ถูกต้อง ที่สำคัญความเหลื่อมล้ำยังสามารถนำไปสู่วิกฤติหรือการประท้วงกว่า 950 เมือง ใน 82 ประเทศทั่วโลก ที่เกิดจากความไม่พอใจว่าทำไมคนเพียง 1% จึงสามารถควบคุมวิถีชีวิตและอนาคตของประชาชนได้ โดยล่าสุดรายงานของ Oxfam คาดว่า ในปีนี้ความมั่งคั่งในโลกจะเพิ่มขึ้นเกือบ 8 แสนล้านดอลลาร์ แต่น่าเสียดายที่ 82% ของความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นจะตกอยู่ในมือคนเพียง 1%

P ที่สามคือ People

คนจำนวนมากเผชิญปัญหาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา สุขภาพ สุขอนามัย อาหาร ทั้งที่สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานและเป็นทุนชีวิตที่จะช่วยให้แต่ละคน สามารถปกป้องตัวเองและดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยข้อมูลจากสหประชาชาติชี้ว่า ปัจจุบันประชากรโลกราว 850 จาก 7.3 พันล้านคนหรือ 1 ใน 8 เผชิญกับการขาดสารอาหารเรื้อรัง

P ที่สี่คือ Peace

ความขัดแย้งและปัญหาภูมิรัฐศาสตร์ในหลายพื้นที่ของโลก ไม่ว่าจะเป็นตะวันออกกลาง คาบสมุทรเกาหลี ที่ไต้หวัน ทยอยน้อย คือ ความตึงเครียดบริเวณทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ การก่อการร้ายยังกระจายตัวเป็นวงกว้างอย่างไม่เคยปรากฏ

ส่วนที่สอง

ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับ ESG

และทำไมเวลาจะทำ ESG ต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคธุรกิจ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development (SD) คืออะไร?

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาต่อเนื่อง ให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน คำว่ายั่งยืนก็คือ การไม่ไปเอาเปรียบคนในอนาคต เหมือนถ้าพูดถึงสิ่งแวดล้อม ก็คือการที่เราไม่ไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนหมดกระทั่งไม่เหลือให้คนอนาคตได้ใช้ เป็นต้น

มีคนถามผมเสมอว่า เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีหลักการคิดอย่างไร ผมก็จะบอกว่ามีกฎง่าย ๆ อยู่ 3 ข้อ **ข้อแรก** ก็คือเวลาที่เราจะทำอะไรก็แล้วแต่ เราจะต้องไม่คิดถึงแต่ผลประโยชน์ แต่ต้องคิดถึงผลประโยชน์ด้วย **ข้อสอง** เวลาพูดถึงประโยชน์ ก็อย่าคิดถึงแค่ประโยชน์ส่วนตน แต่ต้องคิดถึงประโยชน์ของคนอื่นและส่วนรวมด้วย **ข้อสาม** อย่านับการเติบโตเฉพาะปริมาณ แต่คิดถึง การเติบโตในเชิงคุณภาพด้วย ถ้าเราจำหลักทั้ง 3 ข้อนี้ได้ ไม่ว่าจะทำอะไรก็จะช่วยนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายนั่นคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้ผู้บริหารอย่างเรา มีโฟกัส มีการตั้งโจทย์ให้ชัดเจน เพื่อจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม เป็น Journey ที่ต้องวางแผนทิศ ไม่ได้ทำเสร็จแล้วก็จบ ๆ

แนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ใช่กิจกรรมพิเศษ แต่เป็นส่วนหนึ่งในการทำธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรม ปัจจุบัน “**แนวคิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน**” โดยใช้กรอบ ESG (Environmental, Social & Governance) กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งจากบริษัทจดทะเบียนและนักลงทุนทั่วโลก โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนในบริษัทที่มีแนวทางการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืนทั้งของกิจการและสังคมโดยรวมมากขึ้น เพราะทุก ๆ การตัดสินใจสะท้อนให้เห็นถึง ทัศนคติของผู้ลงทุนที่ต้องการ

ลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบ และแสวงหาผลตอบแทนที่ไม่ใช่อยู่ในรูปของผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลของกิจการด้วย (<https://pwc.to/3ixf6f7>) ซึ่ง “**ESG**” มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

- 1. Environmental (การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม):** คือ การเน้นใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจของบริษัท
- 2. Social (การจัดการด้านสังคม):** คือ การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ดูแลความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของพนักงาน รวมถึงมีสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนรอบด้าน
- 3. Governance (การจัดการด้านธรรมาภิบาล):** คือ การมีนโยบายกำกับดูแลกิจการที่ดี ต่อต้านการทุจริต ดำเนินงานอย่างโปร่งใส และดูแลผลประโยชน์ผู้มีส่วนได้เสีย

ประเด็น ESG เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในแวดวงการเงินการลงทุน จากหลักปฏิบัติการลงทุนที่มีความรับผิดชอบ (Principles for Responsible Investment: PRI) ของ United Nation (UN) ซึ่งเริ่มขึ้นในเดือนเมษายน 2549 มีเป้าหมายหลักเพื่อมุ่งหวังช่วยให้นักลงทุนผนวกปัจจัย ESG เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางด้านการลงทุนและการมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลตอบแทนระยะยาวได้รับผลประโยชน์สูงขึ้น โดยปัจจุบันมีผู้ลงนาม (Signatories) ในการนำหลัก PRI ไปใช้แล้วกว่า 2,300 ราย มีเงินลงทุนรวมกันกว่า USD 80 Trillion และยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง (<https://bit.ly/3ityZno>)

ทำไมการขับเคลื่อนความยั่งยืนจึงต้องอาศัยภาคธุรกิจ?

ธุรกิจกับความยั่งยืน เป็นสองส่วนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน หลายท่านคงสงสัยว่า เป็นเช่นนั้นได้อย่างไร? เรื่องนี้มีคำถามสำคัญ 2 ข้อ ที่อยากร่วมแสดงความคิดเห็น คือ ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืน? และ ทำไมการขับเคลื่อนความยั่งยืนจึงต้องอาศัยภาคธุรกิจ? เริ่มจากคำถามที่สองก่อน

ในภาวะที่โลกกำลังเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ถ้าถามว่าเราพอที่จะฝากความหวังไว้กับภาคส่วนใดของสังคมได้บ้าง? ผมคิดว่า ภาคธุรกิจ มีศักยภาพและความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากร ทักษะประสบการณ์ บุคลากรที่มีความสามารถ และเข้าใจพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

เรามักได้ยินบ่อย ๆ ว่า ผู้ขับเคลื่อนที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทย คือ ภาคธุรกิจ ซึ่งภาพในระดับโลกไม่ต่างกัน UNDP ประเมินว่า ภาคธุรกิจ เป็นกำลังหลักที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโตถึงประมาณ 60% และสร้างการจ้างงาน 90% ปี 2015 หลังจากสหประชาชาติเผยแพร่วิสัยทัศน์นี้ บริษัท PWC ได้สำรวจประชาชนใน 16 ประเทศครอบคลุม 5 ทวีป พบว่า 90% เห็นว่า การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ในการขับเคลื่อน SDGs มีความสำคัญถึงสำคัญมาก

องค์การสหประชาชาติประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) 17 ข้อ เป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” ของประเทศสมาชิกที่จะร่วมกันแก้ไขและนำโลกไปสู่บริบทใหม่ที่ดีขึ้น มุ่งหวังจะช่วยแก้ปัญหาที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น ความยากจน ความไม่เท่าเทียม สภาวะโลกร้อน และสันติสุข เพื่อเสริมแนวคิด “ไม่เป็นการทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ที่มองเป้าหมายภายในปี 2030 โดยคำนึงถึงความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ไม่ให้พัฒนาด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไปจนส่งผลเสียต่อด้านอื่น ๆ หรือที่เราเรียกกันว่า “สามเสาหลักของความยั่งยืน” และมีการทำดัชนี SDGs เพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตาม SDGs แต่ละข้อของกลุ่มประเทศสมาชิก สำหรับประเทศไทย คะแนน SDGs อยู่ในอันดับที่ 55 จาก 157 ประเทศ ซึ่งถือว่าอยู่กลาง ๆ สะท้อนว่า บางเรื่องทำได้ดี แต่บางเรื่องก็ต้องปรับปรุง

ปัญหาหลายเรื่อง เช่น ปัญหา 4 Ps ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ หากเราไม่ช่วยและร่วมมือกันแก้ไขแล้ว ท้ายที่สุดผลเสียที่เกิดขึ้นจะย้อนกลับมากกระทบภาคธุรกิจ อาทิ

ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ

ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ งานวิจัย โดย ClimateWise ซึ่งเป็นการร่วมมือของกลุ่มบริษัทประกัน 29 แห่งทั่วโลก ชี้ว่า ภัยธรรมชาติเกิดขึ้น และตั้งแต่ทศวรรษ 1980s มูลค่าความเสียหายเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 5 เท่า และ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงสูงกว่ามูลค่า การทำประกัน (Insurance Protection Gap) ถึง 4 เท่า หรือประมาณ แสนล้านดอลลาร์ต่อปี

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในโลก (Violence) เฉพาะ ปี 2017 มีมูลค่าเกือบ 15 ล้านล้าน ดอลลาร์ หรือประมาณ 12% ของ GDP โลก เหมือนประชากรโลกต้องจ่าย “ค่าคุ้มครอง” หัวละ 2 พันดอลลาร์ โดยเฉลี่ยต่อปี เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายด้านการทหาร การดูแลระบบรักษา ความปลอดภัยในที่สาธารณะหรือในบริษัท ความกลัว และการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้น

คอร์รัปชัน

คอร์รัปชัน ที่เป็นต้นทุนแฝงสำคัญของ ภาคธุรกิจ IMF ประเมินว่าในแต่ละปีคอร์รัปชัน อาจสูงถึง 2 ล้านล้านดอลลาร์ เราอาจจะไม่รู้สัก อะไรมากกับตัวเลขนี้ แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่ง เราจะตกใจ เมื่อรู้ว่า เงินจำนวนนี้ทำประโยชน์ อะไรได้บ้าง อาทิ 26 พันล้านดอลลาร์ จะช่วย ยกระดับการศึกษาเด็กทั่วโลกได้ 116 พันล้าน ดอลลาร์ จะช่วยให้ขจัดความหิวโหย ให้ประชากรอีกฟากหนึ่งของโลกได้ และ 1 ล้านล้านดอลลาร์ จะช่วยปิดช่องว่าง โครงสร้างพื้นฐานของโลกได้

กลับมาที่คำถามที่ 1 ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืน?

ตำราเศรษฐศาสตร์ในอดีตเคยพูดว่า ธุรกิจก็ทำธุรกิจ ส่วนต้นทุนสังคม (Social Cost) เป็นหน้าที่ ของภาครัฐ ซึ่งหน้าที่ คือ เก็บภาษี เดิมแยกออกจากกัน แต่คอนเซ็ปต์การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้แยก เพราะมองว่าทั้งสองส่วนนี้คู่กัน แล้วมันสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ยกตัวอย่างข่าวพะยูนมาเริ่มที่เสียชีวิต จากขยะพลาสติก ทำให้ได้เห็นต้นทุนทางสังคมที่ชัดเจน ถ้าเราบอกว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพราะเขาเก็บ ภาษีจากเราไปแล้ว ก็ต้องออกกฎหมายหรือหาวิธีการแก้ไขให้ได้ แต่ถ้าเราทิ้งไว้แบบนี้ท้ายสุดขายขาด ก็จะไม่มอง จุดท่องเที่ยวที่เคยเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวก็จะเสื่อม และถ้าเราทำธุรกิจท่องเที่ยว เช่นโรงแรมเราก็จะได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

ความยั่งยืนเกี่ยวกับการทำธุรกิจอย่างไร?

หรือพูดง่าย ๆ คือ ทำไปทำไม? ผมคิดว่า มาจากปัจจัยอย่างน้อย 3 เรื่อง

ปัจจัยแรก คือ ทิศทางการกำกับดูแลเรื่องมาตรฐานที่เข้มงวดขึ้น อาทิ กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค การแข่งขันที่เป็นธรรม กฎระเบียบด้านธรรมาภิบาล หรือการดูแลสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่เรามีประสบการณ์ตรง ตามที่ได้ไปเหลืองจากกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) เพราะทำประมงผิดกฎหมายหรือ IUU Fishing จากการใช้เครื่องมือจับปลาที่ผิดกฎหมาย และปัญหาการใช้แรงงานทาส แม้จะมีกระแสความไม่พอใจในเรื่องนี้อยู่บ้าง แต่ถ้ามอง “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” หากเราเป็นผู้บริโภคคงรู้สึกไม่ต่างกัน ถ้ารู้ว่าปลาที่เรากำลังทาน แลกมาด้วยคุณภาพชีวิตที่เลวร้ายของแรงงาน

ธนาคารกลางอังกฤษ (Bank of England: BOE) ยังระบุว่า การเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของผู้ลงทุนที่ต้องพิจารณานโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย, Mark Carney อดีตผู้ว่าการธนาคารกลางอังกฤษ ช่วงที่เป็นหัวหน้าคณะทำงาน Green Finance Study Group ของกลุ่มประเทศ G20 พูดถึง Green Finance หรือบทบาทของภาคการเงินในการสนับสนุนเงินลงทุนที่จะส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเอื้อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึงในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่โครงการลงทุนต่าง ๆ ต้องนำผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาด้วย หรือ “Internalize Environmental Externalities” เพราะปัญหาที่ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะกลายเป็น “โศกนาฏกรรมที่รออยู่เบื้องหน้า” หรือ “Tragedy on the Horizon”

ปัจจัยที่สอง คือ ระบบเพิ่ระวังสิ่งที่มีพวกคือ “ความยั่งยืน” และการตรวจสอบจริยธรรมในทุกสังคมเข้มแข็งขึ้นมาก

ไม่ว่าจะเป็นการมีหน่วยงานอิสระตรวจสอบมากขึ้น และประชาชนมี Social Network เป็นเครื่องมือ หมายความว่า โอกาสที่ความบกพร่องทางจริยธรรมจะเล็ดลอดจากกระบวนการตรวจสอบภาคสังคมยากขึ้น เพียงแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น และเมื่อพบว่าจะสร้างความเสียหายหนัก ก็เพราะสามารถเป็นข่าวที่ทั่วโลกรับรู้ได้ในเสี้ยววินาที ตัวอย่าง ค่ายรถยนต์ใหญ่ ติดตั้งซอฟต์แวร์ลงในรถยนต์ที่ใช้ น้ำมันดีเซลที่ช่วยให้แสดงค่าปล่อยมลพิษที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อหลอกให้ผ่านมาตรฐานการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในยุโรปและสหรัฐฯ ได้ยาวนานถึง 10 ปีระหว่างปี 2006-2015 แม้ว่าทางการจะเพิ่มเพดานมาตรฐานให้สูงขึ้นแล้วก็ตามเรียกว่า ดีผิดปกติ หรือ Too Good to be True! จนนำมาสู่การตรวจสอบขยายผล ทันทีที่ข่าวนี้ออกไป ใน Social Network ราคาหุ้นนี้ของค่ายรถยนต์นี้ลดลงทันที 22% และถูกเรียกค่าปรับจำนวนมหาศาลในเวลาต่อมา

ปัจจัยที่สาม คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้สังคมโลก

เล็กลง ปัญหาหรือความผิดพลาดจุดใดจุดหนึ่งสามารถเป็นข่าวที่ทั่วโลกรับรู้ได้ในเสี้ยววินาที ตัวอย่างเช่น บริษัทเครื่องดื่มยี่ห้อหนึ่ง ไปตั้งโรงงานที่อินเดีย ในช่วงภาวะแล้ง น้ำมีไม่พอให้ชาวนาเพาะปลูกจึงมีการประท้วง เชื่อหรือไม่ว่า จากประเด็นเล็ก ๆ ในพื้นที่ห่างไกล กลายเป็นประเด็นอ่อนไหวจนมีการประท้วงที่นิวยอร์กในเชิงสัญลักษณ์ว่า บริษัทเครื่องดื่มน้ำของชานาอยากไร้มาผลิตน้ำดื่มให้คนรวย

ผมขอเล่าแนวคิดของ Larry Fink CEO บริษัทจัดการกองทุน BlackRock ที่มีทรัพย์สินมากที่สุดในโลก และเขาได้ชื่อว่า เป็น 1 ใน CEO ที่ดีที่สุดคนหนึ่งในโลก และเคยได้รับรางวัล “World’s Most Respected Leaders” จากนิตยสาร Fortune เมื่อไม่นานมานี้ Larry Fink มีจดหมายถึงบรรดา CEO ของบริษัทที่ BlackRock ไปลงทุนใจความสำคัญ คือ ปัจจุบันภาครัฐไม่สามารถจัดการเรื่องระยะยาวหลายเรื่อง สังคมจึงคาดหวังให้ภาคธุรกิจช่วยจัดการกับความท้าทายและปัญหาสังคมมากขึ้น การทำให้ธุรกิจเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ การทำให้ผลประโยชน์ประกอบการด้านการเงินให้ดีอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องทำหน้าที่เพื่อสังคม และถ้าภาคธุรกิจไม่ช่วยสังคม ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเช่นกัน นอกจากนี้ ไม่ควรเน้นกำไรระยะสั้นและให้ลงทุนในสิ่งที่จำเป็นต่อการเติบโตในระยะยาวด้วย มิฉะนั้นในที่สุดบริษัทจะไม่สามารถให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่นักลงทุน

ท่านอาจจะมีคำถามว่า ทำ SD หรือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน แล้วธุรกิจคืออะไร ถ้าไม่ทำจะเกิดอะไร?

อาจยังมีธุรกิจบางส่วนที่ยังคงคิดว่าการลงทุนทำ SD เป็นการเสียเงินเปล่า และดูเหมือนองค์กรใหญ่เท่านั้นที่จะสามารถใช้งานได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว SD สามารถปรับใช้ได้กับองค์กรทุกขนาดไม่ได้จำกัดไว้เฉพาะขนาดธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง (<https://bit.ly/3Latkib>)

“ความยั่งยืน” ไม่ใช่เรื่องที่ทำเพื่อเท่หรือให้ดูดี แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจให้มีความยั่งยืน หรือ License to Operate ที่เกิดจากความเชื่อมั่นในการทำธุรกิจ และนำไปสู่ License to Growth สนับสนุนองค์กรให้เติบโต เพิ่มขีดความสามารถในการผลิต ตลอดจนสร้างผลกำไร การขยายขยายได้เป็นอย่างดี และเมื่อองค์กรเกิดความโดดเด่นขึ้นในธุรกิจแล้ว องค์กรก็จะกลายเป็นบริษัทที่มีความได้เปรียบในการแข่งขัน เกิด License to Sustainability ขึ้น ธุรกิจจะเติบโตอย่างมั่นคง ยั่งยืนยาว หากดำเนินนโยบายบนพื้นฐานของ SD อย่างต่อเนื่อง แน่นนอนว่า หากธุรกิจใดเติบโตโดยเพิ่มภาระหรือเบียดเบียนสังคม ชุมชนรอบข้าง ย่อมไม่มีใครยินดีหรืออนุญาตให้เราเติบโต และ License ที่เคยได้รับก็จะ Expire โดยปริยาย

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเคยให้สติพวกเราว่า “ถ้าเราติดกระดุมเม็ดแรกผิด กระดุมเม็ดต่อ ๆ ไปก็ผิดหมด” ผมขอเชิญชวนท่านร่วมกัน ย้อนคิดถึงปรัชญาพื้นฐานซึ่งเปรียบเสมือน “การติดกระดุมเม็ดแรก” ของการทำธุรกิจสักเล็กน้อย

คำถามคือ “เป้าหมายการทำธุรกิจคืออะไร?”

หากพิจารณาให้ลึกซึ้ง ทุกท่านคงได้คำตอบเดียวกันว่า หากธุรกิจไม่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าได้ ย่อมไม่สามารถทำกำไรได้ กำไรจึงเป็นแค่ผล หรือ Ends แต่การทำธุรกิจ หัวใจ คือ การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็น Means หากเรบอกว่า ไม่แคร์ ไม่ให้ความสำคัญ และเมื่อใดเราไปทำอะไรที่กระทบกับ Stakeholders ก็จะทำให้เสียหายนวงกว้าง หรือแม้สังคมในวงกว้างยังไม่รับรู้ถึงผลกระทบ เพียงแต่ในระยะเวลายาวนานหรือยาว ก็อาจทำให้เราหมดโอกาสแก้ตัวก็ได้ ดังนั้น การไม่ให้ความสำคัญกับเรื่อง “ความยั่งยืน” จึงเป็นความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic Risk ที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น

โรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะแรก ๆ ที่เคยปล่อยกำมะถัน จนกระทบคุณภาพชีวิตชาวบ้านรุนแรง และทำให้สังคมโดยทั่วไปขาดความไว้วางใจ และเป็นความฝังใจที่ยากจะลืมเลือน จึงเกิดการต่อต้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน แม้ว่า กฟผ. จะพยายามสร้างความมั่นใจและพิสูจน์ได้ว่า โรงงานจะไม่ปล่อยกำมะถันปนเปื้อนในอากาศก็ตาม

ภาคธุรกิจทั้งในอเมริกาและยุโรปตื่นตัวกับเรื่อง “ความยั่งยืน” มาก และมีการผลักดันให้นำแนวคิดนี้ เข้ามาในกระบวนการทำธุรกิจ ที่เห็นได้ชัดคือ ภาคการเงินที่เริ่มกดดันให้บริษัทต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) รวมถึงปัจจัยอื่นที่จะมีผลต่อผลประกอบการของบริษัทในระยะยาว ไม่ว่าจะเรื่องความเหลื่อมล้ำหรือสัดส่วนกรรมการชายหญิง

ส่วนที่สาม

แล้วมีหนทางจะทำได้อย่างไร?

รัฐ ผู้ลงทุน ผู้บริหารบริษัท ฯลฯ

ในบริบทที่ทั่วโลกตื่นตัวในเรื่องนี้มาก ความท้าทายคือ ภาคธุรกิจจะนำแนวคิดเรื่องความยั่งยืนหรือ Sustainability มาปรับใช้จริงได้อย่างไร?

โชคดีที่ภาคธุรกิจไทยมีประสบการณ์ของการขับเคลื่อนประเทศสู่เส้นทางการเติบโตอย่างยั่งยืนพอสมควร เพราะตั้งแต่เกิดวิกฤติต้มยำกุ้งเมื่อ 20 ปีก่อน หลายธุรกิจพยายามดำเนินการในกรอบความมีเหตุผล ความพอเพียง และการสร้างภูมิคุ้มกันเพียงพอ ขณะที่ในด้านตลาดทุนก็มีความตื่นตัวมาก ที่บริษัทจดทะเบียนเคยมีจุดอ่อนด้านจริยธรรมของผู้บริหาร ผู้กำกับดูแลอย่าง ก.ล.ต. จึงนำระบบธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบหนึ่งในการประเมินบริษัทจดทะเบียน จนจริยธรรมที่ดีหลายเรื่องแทรกเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของบริษัทเหล่านี้

ธุรกิจจะร่วมขับเคลื่อนหรือเดินทางบนเส้นทางกรเติบโตอย่างยั่งยืนอย่างไร?

เพื่อให้เห็นภาพวิธีการประยุกต์เป้าหมายการดำเนินธุรกิจให้มีส่วนในการดูแลปัญหาสาธารณะของสังคม ผมขอนำบางตัวอย่างมาเล่าสู่กันฟัง ดังนี้

● ปัญหาขยะและของเสียจากกระบวนการผลิต

o **Interface** ผู้ผลิตพรมแผ่นที่ใช้ในสำนักงานอันดับหนึ่งของโลกใช้ Mission Zero เป็นเป้าหมาย โดยในปี ค.ศ. 1994 Ray Anderson ผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทประกาศว่า Interface จะเป็นบริษัทแรกในโลกที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งมุ่งมั่นมากกว่า 30 ปี เครื่องชี้ระดับของเสียที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ลดลงเกือบใกล้ศูนย์ ผลประโยชน์ที่ได้รับคือ สามารถลดต้นทุนและมีแรงผลักดันที่จะคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ อีกทั้งยังได้นำข้อคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องของผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และดำเนินงานด้วย ที่สำคัญคือ บริษัทได้สร้างความไว้วางใจจากลูกค้าและได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่า เป็นผู้ผู้นำในการต่อสู้เพื่อความยั่งยืนของโลก

● ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า

o **ยูนิลีเวอร์** เป็นผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคอันดับต้น ๆ ของโลกที่ใช้น้ำมันปาล์มเป็นวัตถุดิบสำคัญ จึงกำหนดให้การหยุดการตัดไม้ทำลายป่าเป็นเป้าหมาย โดยไม่รับซื้อน้ำมันปาล์ม ที่มาจากสวนปาล์มที่บุกรุกป่า หมายความว่า โรงงานน้ำมันปาล์มจำนวนมากที่เป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ ถ้าต้องขายน้ำมันปาล์มให้ยูนิลีเวอร์ต้องปฏิบัติตาม โดยสืบบ่อนแหล่งผลิตน้ำมันปาล์มตามเงื่อนไขที่ยูนิลีเวอร์กำหนด

● ปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนน

o **เอสซีจี โลจิสติกส์** จึงให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยบนถนน และร่วมกับสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ เพื่อเสริมศักยภาพบุคลากรพร้อมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน จนได้รางวัล “สุขภาพบุรุษนักขับ ปี 2557”

● ปัญหาคุณภาพชีวิตและชุมชน

o **ชีวาศรม** ริสอร์ทเพื่อสุขภาพที่มีชื่อเสียงระดับโลก ตั้งใจบริการเพื่อชีวิตที่ดีของลูกค้า แต่ชีวิตที่ดี ไม่ได้จำกัดแค่สุขภาพดี แต่หมายถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบตัวต้องดีด้วย ทุกอย่างในชีวาศรมจึงได้รับการออกแบบเพื่อตอบโจทย์ลูกค้าอย่างสอดคล้องกันทั้งระบบแบบองค์รวม ที่สำคัญ “ไม่เน้นกำไรระยะสั้น” แต่เพื่อรักษามาตรฐานการให้บริการ จึงเลือกที่จะจำกัดสาขาเพียง 6 แห่ง ไม่ใช่ 60 แห่ง ทั้งที่บริษัทมีศักยภาพในการลงทุน หรือ

o **โรงพยาบาลเทพธารินทร์** เน้นการป้องกันและรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานแบบองค์รวม โดยจะดูแลในส่วน ของโรคเบาหวานและระบบร่างกายอื่น ๆ ที่สามารถได้รับผลกระทบจากโรคเบาหวาน รวมถึงอาหาร อารมณ์ การออกกำลังกาย และมีการแลกเปลี่ยนเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับโรคนี้ให้โรงพยาบาลอื่น แม้จะเป็นคู่แข่งโดยตรงก็ตาม อีกทั้งยังสนับสนุนป้องกันโรคเบาหวานอย่างเป็นระบบ ดังนั้น โรงพยาบาลและหมอจึงได้รับความไว้วางใจสูงจากผู้ป่วย

● ปัญหารายได้ภาคเกษตรต่ำและไม่สม่ำเสมอ ขึ้นกับสภาพอากาศ

o **TechFarm** บริษัทที่พัฒนาเทคโนโลยีด้านการจัดการน้ำและดิน ตั้งเป้าเพิ่มผลิตภาพและลดต้นทุนให้เกษตรกร โดยสร้างชุดตรวจสอบคุณภาพดิน และน้ำ และโยงข้อมูลเข้า Application “LenDin” (เล่นดิน) “LenNam” (เล่นน้ำ) เกษตรกรสามารถใช้ตรวจสอบคุณภาพดินและน้ำผ่าน Application ได้ตลอดเวลา ในช่วงอากาศเปลี่ยนแปลงจะมีผลให้ระดับความเป็นกรด-ด่างในดินและน้ำได้มาก เช่น ช่วงก่อนและหลังฝนตก เมื่อเกษตรกรสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงได้ จึงช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี และช่วยลดความเสียหายในฟาร์มกึ่งที่อ่อนไหวกับสภาพอากาศได้ จึงได้รับความไว้วางใจจากเกษตรกรและองค์กรต่าง ๆ กว่า 400 แห่ง และกำลังจะขยายไปที่เวียดนาม

● ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมในภาคการเงิน

o **ธนาคารแห่งประเทศไทย** ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินและลดต้นทุนในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มรากหญ้า ไม่ว่าจะเป็น การตั้งศูนย์รับข้อร้องเรียน เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการทางการเงินที่เป็นธรรม, การทำระบบพร้อมเพย์ เพื่อลดต้นทุนการโอนเงินสำหรับประชาชนรายย่อย, การจัดตั้งคลินิกแก้หนี้ เพื่อแก้ปัญหาหนี้ภาคครัวเรือน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานกลางที่ช่วยแก้ปัญหาลูกหนี้ที่มีเจ้าหนี้หลายรายให้สามารถข้อตกลงกันได้ง่ายขึ้นด้วย

นอกจากนี้ หลายธุรกิจยัง “ร่วมมือ” ซึ่งเป็นหนึ่งใน SDGs เพื่อทำสิ่งที่ดีกว่าให้สังคมด้วย เช่น ดอยตุง และ อีเกีย ที่ร่วมมือกันตั้งแต่ให้คนออกแบบผลิตภัณฑ์ของดอยตุงมาเรียนรู้อุตุนิยมวิทยาจากอีเกีย สามารถยกระดับสินค้าพื้นบ้าน และเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดไปต่างประเทศ

o **องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน** ที่สมาชิกในองค์กรร่วมมือกันรณรงค์เพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน

สำหรับประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนหลายรายมีการนำข้อมูลด้าน ESG มาจัดทำรายงาน One Report และรายงานความยั่งยืน (Sustainability Report) เพื่อเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้น นักลงทุน และสาธารณชนควบคู่กับรายงานข้อมูลทางการเงิน ขณะที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็มีการจัดทำรายชื่อ “หุ้นยั่งยืน” ของบริษัทจดทะเบียน เพื่อส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจที่คำนึงถึง ESG ทั้งนี้ หากพิจารณาในระดับสากลแล้ว ผลการสำรวจขององค์กรสหประชาชาติด้านความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน (UN Global Compact) พบว่ามีบริษัทเพียง 1 ใน 4 เท่านั้น ที่มีการตรวจสอบและประเมินด้าน ESG อย่างชัดเจน ซึ่งภายในปี 2573 (หรือ ค.ศ. 2030) บริษัทที่ไม่มี ESG อาจกลายเป็นบริษัทที่ล้าหลัง หรือไม่สอดคล้องกับมาตรฐานเป้าหมายความร่วมมือด้านความยั่งยืนของโลกที่ประเทศสมาชิกกว่า 193 ประเทศ รวมถึงไทยได้ให้คำมั่นว่าจะร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) (<https://bit.ly/3tyt9rc>)

ความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนของธุรกิจ (<https://bit.ly/3wz7fWD>)

- เป็นกระบวนการติดตามและรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนเพื่อช่วยให้บริษัทประเมินและพัฒนาประสิทธิภาพในการทำธุรกิจ รวมถึงลดความเสี่ยงและสร้างโอกาสในการหารายได้หรือลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
- เป็นกระบวนการช่วยในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืน ช่วยให้ธุรกิจได้สื่อสารสร้างความเข้าใจ และเรียนรู้ประเด็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญ ซึ่งธุรกิจควรบริหารจัดการให้เหมาะสมเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขัน
- ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ธุรกิจ ด้วยการสะท้อนบทบาทความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการนำเสนอผลการดำเนินงานในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน
- เป็นเครื่องมือในการสะท้อนศักยภาพของธุรกิจและดึงดูดความสนใจของผู้ลงทุนที่ต้องการลงทุนในธุรกิจที่มีคุณภาพ และมีโอกาสสร้างผลตอบแทนในระยะยาว

บทบาทของ CFO ในการขับเคลื่อน SD ในการดำเนินธุรกิจ

แม้เราจะมี “เข็มทิศ” แล้ว แต่การขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายการเติบโตอย่างยั่งยืน หัวใจสำคัญคือ “ผู้นำองค์กร” (Leader) ที่มีภารกิจอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ

○ **ประการที่แรก** ผู้นำองค์กรไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการบริษัท, CEO และ CFO ต้องให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินธุรกิจ การลงทุน และสามารถอธิบายเหตุผลและยุทธศาสตร์ที่จะใช้ เพื่อบรรลุเป้าหมายการเติบโตอย่างยั่งยืน สามารถชักจูงให้พนักงานคู่ธุรกิจยอมรับ จึงจะมีพลังงานขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย

○ **ประการที่สอง** ผู้นำองค์กรต้องเปิดทางให้ผู้ถือหุ้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ถือหุ้นและบริษัท ซึ่งความเข้าใจและการมีเป้าหมายร่วมกันเช่นนี้ จะช่วยลดแรงกดดันเรื่องผลกำไรระยะสั้นลง หรือข้อเรียกร้องอื่น ๆ จากผู้ถือหุ้น

○ **ประการที่สาม** ผู้นำต้องจัดการ “ความยั่งยืน” อย่างเป็นพลวัตและปรับตัวอย่างเท่าทัน เพราะทุกอย่างไม่ได้หยุดนิ่ง กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในทางธุรกิจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นพื้นฐานที่จะไม่เปลี่ยนแปลง คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความหวังดีต่อกัน ความไว้วางใจ และส่วนที่มีพลวัตพร้อมจะลงทุน และเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมใหม่ ๆ ดังตัวอย่างที่ได้เสนอไปก่อนหน้านี้

ภาคธุรกิจในฐานะ “พลเมืองของโลก” เมื่อสังคมที่เราอยู่กำลังเผชิญกับปัญหาความไม่ยั่งยืนในมุมใดมุมหนึ่งในฐานะพลเมืองดี หรือ Good Corporate Citizens จึงมีหน้าที่ต่อสังคมตามศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นการไม่ซ้ำเติมปัญหา การหาหนทางที่ธุรกิจจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสาธารณะ และหลายตัวอย่างที่กล่าวถึง ก็เลือกที่จะทำในสิ่งที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์โดยไม่เป็นภาระ

ผมขอฝากประเด็นที่ Paul Hawken หนึ่งในผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่อง ความยั่งยืนเคยกล่าวในหนังสือเรื่อง The Ecology of Commerce ว่า “ธุรกิจและอุตสาหกรรมเป็นสถาบันเดียวในโลกที่มีพลังพอที่จะเปลี่ยนโลกได้ และผมเชื่อว่า ทุกท่านจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยข่มโลกใบนี้ให้สมดุล และน่าอยู่ไว้ให้ลูกหลานเรา”